

Vajdaság népi táncsoportjainak szemléje

Irta: VÉGH SANDOR

Kultúréletünk tömegességéről és fejlettségéről tanúskodik az a tény, hogy röviddel a műkedvelőcsoportok és amatőrszínházak versenye után sor került a népi táncosok csoport-, járási-, kerületi és tartományi szemléjére. Megemlítjük még azt is, hogy május folyamán rendezik meg a vajdasági énekkarok szemléjét is.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége még a múlt év szeptember, október és november hónapjaiban megszervezte a népi táncok és énekek csoport-, járási- és kerületi szemléit. Ezek folytatásaként április 9-én és 10-én megtartották Rumán, Zrenyaninban és Verbáson a bánáti, bácskai és szerémségi szemléket, míg a tartományi szemlére április 29-én került sor Noviszádon.

Az említett ünnepi játékok tevékenyebb munkára serkentették a már meglévő táncsoportokat, de új csoportokat is életre hívtak különösen a falvakban. Ugyanilyen építő hatása volt a műkedvelő csoportok versenyének is. A szemle első selejtezőjében a csoportversenyeken 70 táncsoport lépett fel több mint 1000 táncossal. A járási szemléken, amelyeken a legjobb falusi csoportok mellett felléptek a városi csoportok is, 100 csoport vett részt ezeröttszázal több táncossal, míg a kerületi versenyeken a falu és város legjobbjai közül 31 csoport szerepelt 417 táncossal. Vajdaság elsőségéért az előzetes (kerületi) szemléken legjobbnak bizonyult 14 csoport küzdött a tartományi versenyen.

A szemlék rávilágítottak a vajdasági népművészet gazdagságára, tartalmasságára, népeink kulturális hagyományainak bizonyítékaira. Egymást váltották a szerb, magyar, horvát, román, ruszin és más csoportok. Legtöbbjük táncigazi, hamisítatlan, őseredeti tánc, a néplélek hű kifejezője volt, komoly néprajzi és koreográfiai értéket képviselt. A bemutatott táncok világosan mutatták népeink vérmérsékletét, mentalitását és erejét. A csoport- és járásversenyek színlhelye a legtöbb esetben falvaink és kisebb vidéki városaink vagy járási központjaink voltak. Innen került ki a legtöbb táncsoport. Ha ezenkívül figyelembe vesszük még azt a tényét is, hogy a színháztermek kevés kivétellel nem fogadhatták be a népi művészet iránt nagy érdeklődést mutató közönséget, akkor tényként állapíthatjuk meg, hogy a művészet eme faja közelálló és hozzáférhető minden dolgozó számára, tekintet nélkül korra, társadalmi állásra, képzettségre, vagy nemzetiségi hovatartozásra. Ezt szem előtt kell tartanunk és táncsoportjaink számát tovább kell növelnünk Vajdaság minden nemzetiségének vonalán! A nézőközönség elhelyezésének kérdését — tekintettel a tömeges érdeklődésre — szabadtéri előadásokkal lehetett volna megoldani. Jó példát adott Leszkovác, ahol a szorosabb értelemben vett Szerbia népművészeti csoportjainak egyik kerületi versenyét szabadtéri színpadon rendezték meg. A bemutatót körülbelül 10.000 érdeklődő nézte végig!

Ha visszatekintünk az elmúlt évek ünnepi játékaira, valamint a népművészeti csoportok rendezményeire megállapíthatjuk, hogy az idej szemlék minden tekintetben haladást jelentenek. A népviseleteken meglátszott, hogy nagy gondal válogatták őket össze; a valódi, minden idegen befolyástól mentes, hamisítatlan népviselet bemutatására irányuló törekvés kézzelfogható eredménnyel hozott. Míg a múltban megtartott szemlékkel kapcsolatban több ízben merült fel komoly kifogás egyes csoportok műsora, a táncok összeválogatása ellen, az idén a legtöbb esetben jól összeválogatott műsort láthattunk. A táncbemutásnak, a kivételnek a tehnikája is felülmúlja az eddig elért színvonalat. A győztes csoportok határozottan kifejezésre juttatták a művészi megoldásra való törekvést, s elmondhatjuk, hogy jó eredményt értek el.

Az eredmények mellett a szemlék arra is rámutattak, hogy még mindig elkövetünk hibákat a táncok beállításánál és a népviselet hamisítatlanságával kapcsolatban. A népművészeti tevékenység további fejlődése érdekében szem előtt kell tartanunk ezeket a fogyatékoságokat.

Az idei versenyen — a járási versenyektől kezdve a versenyzáró tartományi szemléig — a falusi és városi tánc csoportok együttesen versenyeztek, viszont a tapasztalatok azt mutatják, hogy eredményesebb munkát végezhetünk, ha a falusi csoportok szemléjét külön választjuk a városi együttesek versenyétől. Ily módon ugyanis elősegítjük a csoportok egymástól különböző sajátosságainak fejlődését és változatosabb feladatok elé állítjuk őket. A falusi csoportok feladata az, hogy helységük eredeti, hagyományos táncait népszerűsítsék. Nincs szükségük arra, hogy más vidékek táncait betanulják, az a feladatuk, céljuk, hogy saját községük, vidékük táncait ápolják és felújítsák azokat a népi táncokat, amelyek lassanként már feledésbe merülnek. Tehát azt kell bemutatniok táncaikkal, ami tájukat (községüket) ezen a téren jellemzi. Legjobb táncosaink tudásbeli színvonalát kell alapul venniök, ezt a nívót kell elérniök.

Ezzel szemben a városi csoportok feladata az, hogy elsajátítsák hazánk egyes vidékeinek és népeinek táncait, hogy minél jobban megközelítsék a népi stílust és tehnikát, egyidejűleg azonban szcenikai feldolgozással és stilizálással művészi formát kell adniök a betanult táncoknak. A közös ünnepi játékokon viszont előfordult, hogy a néhány falusi csoport a városi együttesek táncmodorát utánozta — teljesen szem elől tévesztve eredeti feladatukat. A népi táncok forrása a falu; az adott esetben a falunak nem kell és nem is szabad a várostól tanulnia, hanem fordítva: a város tanuljon népi táncot a falutól. A falu kötelessége, hogy őrizze a népi táncok hűs forrását, nehogy a hamisítatlan népi jelleget megrontó, idegen befolyás alá kerüljön, mert csakis így nyerhetünk érintetlen anyagot a művészi feldolgozás céljaira.

Mint az utánzás kerülendő példáját megemlítem a futakiak esetét. Amikor ez az együttes a csoport- és járási versenyeken először lépett fel, mindamelllett, hogy táncuk még nem volt egészen kiegyensúlyozott, mégis igen kedvező hatást keltenek, mert táncukat úgy mutatták be, ahogyan otthon is járják. A későbbi versenyeken azonban már módosított műsorral szerepeltek. Azokkal a táncokkal, amelyeknek hasonmását nem látták a városi csoportok előadásában, tehát nem utánozhatták, s nem térhettek el saját eredeti modoruktól, jobbat és többet mutattak, mint első fellépésük alkalmával. A »Logovac« nevű táncnál azonban már észrevehető volt, hogy az együttes átvett egyes táncleépéseket a városi csoportoktól, de ezeket népi táncosaink nem tudták teljes mértékben elsajátítani. A táncosok a színen kénytelenek voltak állandóan gondolkozni, nem is jártak már a szó szoros értelmében vett népi táncot. Integáltak egymásnak szemükkel jelezték, ki merre menjen, mit, hogyan táncoljon, a kuliszák mögül kihallatszott a csoportvezető utasítása: »Balra! Jobbra! Most előre« stb. A népi táncosoktól nem annyira »táncfigurákat« várunk, sokkal jobban érdekel bennünket tánctechnikájuk, stílusuk és a jó táncosok esetleges improvizációi. (»Cifrázás«).

A szerémségi döntő verseny nem hozott kielégítő eredményt, sem a tánc csoportok számát, sem pedig a bemutatott táncok minőségét illetleg. Csak a divosi parasztszövetkezet együttesének táncait mondhatjuk értékesnek és érdekesnek. A csoport tagjai — amint azt minden valóban népi táncgyűjtéstől elvárjuk — vidékük eredeti és jellegzetes táncait mutatták be.

A bácskai és bánáti fesztiválok már jóval gazdagabbak voltak. Szubotica, Zombor és Mala Boszna bunyevác csoportjai minden tekintetben jók voltak. Kupuzina magyar csoportjáról már régebben is kedvező vélemény alakult ki; és ezúttal sem ütöttek csorbát hírnevükön, — de csak a tőlük már ismert táncokat mutatták be, újat nem adtak. A horgosi magyar csoport szemmel látható fejlődést mutatott. A táncokat jól tudták és stíláris szempontból is fejlődtek, ügyeltek táncmodoruk tisztaságára. Külön érdemük, hogy megfelelő épviselési ruhákat szereztek be. Amikor műsoruk közben megjelent a színen két pár pionír, utánuk pedig két piciny gyermek, akik hajszálnyi pontossággal ropták ugyanazt a táncot, amit a felnöttek jártak, a közönség lelkes tapssal köszöntötte őket. A jelenetet a tánc és a beállítás szempontjából jól oldották meg, de fel kell

vetnünk a kérdést: vajjon lélektani és pedagógiai szempontból is helyeselhető a gyermekek ilyen szerepeltetése? Minden népnek — a magyarnak is — megvannak a gyermekjátékai és gyermekdalai, amelyeket a gyermekek már az iskolaelőtti korban megtanulnak. Ha a felnőttek láncát ilyen, kimondottan »gyermekfolklorral« színezték volna, helyeselnénk a megoldást. Ezzel természetesen nem azt akarjuk mondani, hogy a népi táncokat nem a gyermekkoról kezdve kell tanulni, hanem ezzel a példával is rá akarunk mutatni arra, hogy minden csoport csak azt mutassa be, ami feladatkörébe tartozik.

A petrováci szlovák csoport ezúttal gyengébb volt, mint ahogyan eddigi fellépései után elvártuk. Gyurgyevó ruszin csoportja néhány új táncot mutatott be. Ez a ruszin népi táncok gyűjtése körül kifejtett munka és a Ruszki Krszturón nemrég megtartott népi tánc csoportvezetői tanfolyam eredménye. Bánát román csoportjai szintén jók voltak. A románok nagy gondot fordítanak népművészeti csoportjaik fejlesztésére, együtteseik mindig nagy számban és felkészülten vesznek részt a versenyeken. Ezúttal különösen az écskai csoport tűnt ki. Tetszést keltettek azok a szerb csoportok is — Divos, Futog, Kumán, Csóka, — amelyek műsorukban a népi táncok és szokások kombinációját mutatták be.

A városi csoportok is meglehetősen haladást mutattak. A pancsevói »Abrasevics« kultúregyesület tánc csoportja jól betanult dőlbánáti szerb táncokat mutatott be, olyanokat, amelyek eddig még nem szerepeltek a népművészeti csoportok műsorán. A zombori »Jedinsztvo« kultúregyesület is fejlődött, műsorát az eddiginél jobb, szebb előadásban mutatta be. A zrenyanini »Tóza Markovics« csoportja is jobb volt, mint legutóbb. A mitrovicai »Budutynoszt« szereplése alapos felkészültségről tanúskodott — de újat most sem mutatott. Műsoruk változatlanul a régi mindamelllett, hogy a Szerémség népeinek sok szép, eddig még be nem mutatott táncuk van, amelyeket a csoport beilleszthetne műsorába. A városi csoportoktól elvárjuk, hogy állandóan újabb táncokkal, a táncok szcenikai feldolgozásával és a tánctechnika tökéletesítésével gazdagítsák műsorukat. A városi csoportok feladata és hivatása, hogy művészileg feldolgozzák és esetleg stilizálják az eredeti népi táncokat. (A stilizáció alatt azonban semmi esetre sem érthetjük a városi ember »egyéfi« és »eredeti« elgondolásait és improvizációit). A városi csoport a népi táncal együtt vegye át az egészséges népi lelkületet és stílust is, hogy a tánc a művészi feldolgozás ellenére is a népiesség jellegét viselje magán és ne súlyedjen olcsó hatásvadászattá.

Meg kell emlékeznünk a táncok kísérőzenéjéről és az énekekről is. A táncokkal kapcsolatban szép és aránylag rövid idő alatt elért sikerekről beszélhetünk, nem így van azonban a zenével. Még igen sok tennivaló van ezen a téren. Egyrészt tökéletesíteni kell a zenekíséretet és arra kell vigyázni, hogy a tánc kísérőzenéje is mindenben népi legyen, másrészt pedig — éppen úgy, mint a táncot — a zenét is minden esetben műkedvelő alapokra kellene helyezni.

Befejezésül még annyit, hogy a szemlén kevés magyar csoport vett részt. Ez a megállapítás vonatkozik a falusi és városi csoportokra is. Olyan jónevű kultúregyesületek, mint például a szubotikai Népkör, a becskereki »Petőfi«, a kikindai »József Attila« és más kultúregyesületek nem vettek részt a szemlén — sőt még szervezett tánc csoportjuk sincs. A ruszkozselői magyar tánc csoport a maga csoportjában járási bajnok lett, de a további szemléken egyszerűen nem jelentek meg, s e miatt a bánáti szemlén nem láttunk magyar csoportot! Egyesületeinknek több gondot kell fordítaniok a népművészet ápolására, de szervezetten hozzá kell fogunk a vajdasági magyar népművészet tanulmányozásához és eredményeinek megörökítéséhez is.

Időszerű egy magyar tánc csoport-vezető tanfolyam megszervezése is, mert csak így gondoskodhatunk a csoportok szakszerű vezetéséről.